

Tarihsel Romanda “Kişiler” Sorunu

Niteliği ne olursa olsun bütün roman türlerinde roman kişilerinin son derece önemli işlevleri vardır. Ancak diğer roman türlerine nazaran tarihsel roman kişilerinin daha az önem taşıdıkları edebiyat bilimcilerinin genel kanısıdır. Bu kanı daha çok tarihsel romanın özellikle konuyu, yani olay ya da olguları ön plana çıkarmayı amaçlayan yapısının doğal bir sonucu olarak görünmektedir. Tarihsel roman yazarı öncelikle irdelemek istediği tarihsel malzeme üzerinde yoğunlaştığı için, söz konusu malzemenin etrafında cereyan ettiği figürleri doğal olarak ikinci derecede önemli öğeler olarak görür. Kuramsal açıdan bakıldığında, yazarın bu yaklaşımı tarihsel romanın amacıyla da örtüşmektedir.

Tarihsel romanın ilk ve tipik örneklerini veren Walter Scott'un romanlarında genellikle “*vasat bir kahraman*” söz konusudur. Burada “vasat”la kastedilen şey, roman kişinin az önem taşıması olarak anlaşılmalıdır, bu durumun Scott'un yaşadığı dönemin toplumsal-tarihsel koşullarıyla ilintilendirilmesi gerekir. Burjuvazinin oluşmaya başlaması ve o zamana değin var olan değerlerin değişime maruz kalması, toplumsal bir kriz döneminin doğmasına neden olmuştur. Marksist edebiyat bilimci Georg Lukacs, İngiltere'nin burjuva devrimini 17. yüzyılda gerçekleştirmiş bulunduğunu ve bu nedenle Almanya ve Fransa'nın aksine geçen yüzyıllık süre içerisinde burjuvaziye özgü değerlerin daha yerleşik hale geldiğini vurgular. Lukacs'a göre, yeni uyanmaya başlayan tarih duygusu, İngiltere'de egemen olan bu toplumsal altyapıdan dolayı daha büyük ve tarafsız bir epik şekillenme ve yaratmaya zemin hazırlamıştır.¹ Lukacs'ın İngiltere'nin özel konumu nedeniyle daha ılımlı olduklarını ileri sürdüğü Scott'un roman kişileri bu bağlamda ortalama bir İngiliz olma niteliği taşırlar. Ne toplumsal ne de bireysel açıdan uç noktalarda bulunmazlar. Görevleri, romanda olay örgüsünü oluşturan ve çoğu kez büyük bir toplumsal krize neden olan güçler çatışmasının taraflarının uzlaşmasına aracılık etmektir. Ortalama roman kişisi her iki tarafla da ilişkiye girmekten geri durmaz. Onun zaman zaman taraflardan birinin yanında yer alması, ılımlı-uzlaşmacı görünümünü bozmaz.² Hans Dahlke de, Scott'un, bu ortalama roman kişinin, sınırlarını bizzat yazarın kendisinin belirlediği

¹ Bkz. Georg Lukacs: *Der historische Roman*, Luchterhand Verlag, Neuwied / Berlin 1965, s. 38.

² Bkz. Georg Lukacs: a.y., s. 43-44.

kurmaca kaderi aracılığıyla, aktarılan olay ve olgulara zarar vermeden fantazinin sınırlarını olabildiğince yumuşatma olanağına kavuştuğunu ileri sürer.³ Yani Scott'un kahramanı hem tarihsel malzemenin kullanılmasında fantazinin sınırlarını yumuşatacak hem de Scott'un yaşadığı dönemin toplumsal-tarihsel normlarına uygun düşecek bir biçimde kurgulanmıştır.

Scott'un romanlarının başkışileri oynadıkları son derece önemli rollere karşın çoğunlukla kurmaca kişilerdir. Buna karşılık tarihsel kişilikler bu romanlarda çoğu kez birer yankışı olarak görünürler.⁴ Scott'un çizdiği bu şablonda karşımıza çıkan ve bir anlamda tarihsel romanın prototip kahramanı olarak değerlendirebileceğimiz sıradan kahraman tipinin pratiğe uygulanmasında bugüne değin birçok sorun ve sapma yaşanmıştır. Bu durumu açıklığa kavuşturabilmek için sorunu şöyle formüle edebiliriz: Roman kişilerini oluştururken tarihsel roman yazarının genellikle iki yöntem arasında bir seçim yapması gerekir; ya yapıtında özellikle başkışı olarak gerçekten yaşamış tarihi kişiliklere yer verecektir ya da Scott'un izinden giderek roman kurgusunu kurmaca bir roman kişisi yaratarak oluşturacaktır. Başlangıçtan bugüne kuşkusuz birçok yazar birinci yolu seçmiş bulunuyor; ancak ikinci seçeneği tercih edenlerin sayısı birincilere nazaran daha fazladır. Bunu yaratıcılıkla ilgili bir olgu olarak değerlendirmek, tarihsel romanın ruhu açısından daha mantıklı bir yaklaşım olacaktır. Yazarın birinci seçeneğe başvurması durumunda gerçek tarihsel kişiliklerin gerçeğe, yani tarihsel belgelere uygunluğu kaçınılmaz bir zorunluluk olacaktır. Yazar en azından hayal dünyasının oldukça geniş olanaklarını kullanmada kendini kontrol etme, sınırlama ihtiyacı hissedecektir. Sözü ettiğimiz noktalara dikkat etmemesi durumunda ise , başka bir deyişle; hem gerçek tarihsel kişileri romanının başkışisi olarak seçme hem de onlar üzerinde değişiklikleri yapma yoluna başvurması durumunda bir çok eleştiriye göğüslemek zorunda kalacaktır. Fethi Naci'nin Türk romancılarına bu açıdan getirdiği eleştiri konunun açıklığa kavuşması açısından çarpıcı bir örnektir. "Bizde, bir romancı, bir takım toplumsal sorunlara kafasında çözüm yolları bulduktan sonra, bu kuramsal çözümleri dile getirecek açıklayıcı kişiler çizmeye kalkıştı mı, gerçek tarihsel kişileri romanına dilediği ölçüde sokmaktan ve dilediği gibi konuşurmaktan çekinmiyor; Lukacs'ın ya da Balzac'ın dedikleri umurunda bile olmuyor. Bu tutumun en ünlü örneği Kemal Tahir'dir;

³ Bkz. Hans Dahlke: *Geschichtsroman und Literaturkritik im Exil*, "Anmerkung zum Verhältnis von erforschter und erzählter Geschichte", Verlag Berlin und Weimar 1976, s. 322-323.

⁴ Hugo Aust: *Der historische Roman*, Verlag J.B Metzler, Stuttgart / Weimar 1994, s. 65.

romanlarında birçok gerçek kişiyi dilediği gibi konuşturmuştur.”⁵ Tarihsel romanın estetik açısından değerini tartışan eleştirmenlerin de aynı bakış açısından olaya yaklaştıkları düşünülebilir. Ortada bir tarihsel gerçeklik ve en azından bu tarihsel gerçekliğe uygun olması gereken roman kişileri söz konusudur. Yazarın, yapıtını oluştururken bir bilgi yanlışlığına düşme korkusu nedeniyle ele alınan tarihsel kişiliklerin birtakım bilinen niteliklerine sadık kalması durumunda da sanatsal ölçütlere ya da yaratıcılığının sesine çok fazla kulak veremeyeceği yukarıda sözünü ettiğimiz eleştirilerin özellikle vurguladığı noktalar arasındadır. Kuramsal açıdan baktığımızda, bu eleştirilerin büyük bir bölümünün haklılık payı taşıdığını kabullenmek yanlış bir yaklaşım olmaz. Ancak yazarın yaratıcılığını sınırlamak ya da onunla roman kişileri arasındaki ilişkiyi, tarihçiyle tarihsel bir kişilik arasındaki daha çok belgelere dayanan ilişkiye benzetmek de kuşkusuz olanaksızdır. *O Karanlıkta Biz* adlı romanında ele aldığı bazı tarihsel kişiliklerin gerçeğe uygun olmadıkları yolundaki eleştirilere Attila İlhan’ın verdiği karşılık tarihsel roman yazarının roman kişilerini nasıl gördüğü yolunda önemli ipuçları vermektedir. “A tabii. Derler. Alfabeyi çok anlattık. Yine anlatırız. Gerçek tiplerle muhayyel tipleri bir roman örgüsü içinde anlatıyorum. O Şevket Süreyya benim düşündüğüm şevket Süreyya’dır. O Nazım benim düşündüğüm Nazım’dır. Ama hepsi üstünde ince ince çalışmışımdır.”⁶

Georg Lukacs’ın bu konudaki görüşleri de Scott geleneğiyle örtüşmektedir. O da gerçek tarihsel kişiliklerin ve özellikle de büyük figürlerin tarihsel romanda ön planda olmalarının toplumsal gerçekliğin ortaya konulması açısından uygun olamayacağını düşünmektedir. Önemli olan büyük tarihsel kişiliklerin değil, onların yaşadıkları dönemi şekillendiren düşüncelerin ve olguların sergilenmesidir. Lukacs bu düşüncesini Napolyon örneğini vererek somutlaştırır. “Fakat büyük tarihsel olaylar ve tarihteki büyük figürler, toplumun gelişiminin somut tipler biçiminde gösterilişine çok ender olarak uydurulabilir. Balzac’ın yapıtlarında Napolyon’un çok ender olarak ve hep kısa bir süre için görülmesi bir rastlantı değildir, oysa Napolyon’ca idealler ve Napolyon’cu imparatorluğun entellektüel özü Balzac’ın romanlarının bir çoğunda egemen bir rol oynar.”⁷ Lukacs’ın hareket noktası, roman kişilerinin toplumsal gerçekliğin aslına uygun aktarılabilmesine aracılık etmesidir. Yani toplumsal olaylar ve arka

⁵ Fethi Naci: *Eleştiri Günlüğü*, “Tarih ve Roman”, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul 1986, s. 46.

⁶ Attila İlhan: “Aynalı Labirentte Efsane Adamlar”, *Güneş Gazetesi*, 12.01.1988.

⁷ Georg Lukacs: *Avrupa Gerçekliği*, çev. Mehmet H.Doğan, Payel Yayınları, İstanbul 1977, s. 55.

plandaki toplumsal-tarihsel gerçeklik ancak onlar aracılığıyla yansıtılabilir. Bununla birlikte tarihsel roman yazarı büyük tarihsel kişilikleri doğrudan roman örgüsüne sokmak yerine, onların varlığını ya da düşüncelerinin özünü hissettirmelidir. Bunu yaparken, ikinci dereceden önemli kişilere daha büyük işlevler yüklemektedir Lukacs. Yazar ikinci dereceden önemli kişilikleri birinci dereceden önem taşıyan figürlere yaklaştırarak, okuyucunun onları tanıyabilmesini sağlayabilir. Yani ikinci dereceden kişilikler onlara ne kadar yaklaşırsa, okuyucu onları o kadar iyi tanıyacaktır. Burada okuyucunun bu büyük kişilikleri ve onların düşünce yapılarını, tarihsel işlevlerini işte bu ikinci dereceden önemli kişiliklerin bunların çoğunlukla roman başkışısı ve de kurmaca olabileceklerini vurgulamak gerekir- bakış açısından öğrenmesi kuşkusuz kaçınılmaz olacaktır. Lukacs, bu görüşlerini ünlü Fransız romancı Balzac'tan yaptığı alıntılarla temellendirir. Balzac'ın Scott'la ilgili bir değerlendirmesinde vurguladığı ana noktalar, tarihsel roman kişiliklerinin nasıl kurgulanması gerektiği yolunda tarihsel roman yazarları açısından önemli mesajlar içermektedir. Balzac'ın ifadelerinden çıkarılması gereken önemli bir diğer sonuç ise, hiç kuşku yok ki, Scott'ın çizdiği çerçevenin tarihsel roman yazarları üzerinde ne kadar derin etkiler bıraktığıdır. "Roman, büyük tarihsel figürlerin görülüşüne ancak ikinci dereceden karakterler olarak katlanır. Cromwell, Charles II, İskoçya Kraliçesi Mary, Louis XI, İngiltere Kraliçesi Elizabeth, Arslan Yürekli Richard, bütün bu büyük kişiler ancak kısa sürelerde görünürler sahnede, o da bu edebi biçimin dokuduğu dramatik konu, onların sahnede görünmesini gerekli kıldığı zaman, yoksa okuyucu birçok ikinci dereceden karakterle tanışmadan ve büyük tarihi kişinin yakında ortaya çıkışına karşı tepkilerini paylaşmadan önce değil. O büyük kişi sahneye çıktığı zaman da okuyucu onu hikâyedeki daha küçük karakterlerin gözleriyle görüyordur artık."⁸ Balzac'ın çizdiği çerçeve tarihsel roman kurgulamasında tarihsel kişiliklerin oynadıkları rolün açıklığa kavuşması açısından da önemli görünmektedir. Burada önemli olan tarihsel kişiliklerin romanda tarihsel konularına uygun, yani aynı oranda büyük rol oynamaları değil, içinde yaşadıkları çağı oluşturan şartları, söz konusu dönemin olay veya olgularını bir edebiyat yapıtının olanaklarının izin verdiği ölçüde aslına uygun bir biçimde ortaya koyacak biçimde kurgulanmalarıdır. Ünlü romancı Milan Kundera'nın kendisiyle yapılan bir söyleşide bir soruya verdiği karşılık, buraya kadar özetlemeye çalıştığımız görüşlerin bir yazar tarafından pratiğe nasıl yansıtıldığını açık bir biçimde ortaya

⁸ Lukacs: a.g.y. s. 98.

koymaktadır. Gerçi Kundera'nın romanlarının çoğunlukla bir varoluş sorunsalı etrafında odaklaştığını da unutmamak gerekir, ama onun ifadeleri en azından bir roman kişinin oluşturulmasında ölçüt olarak nelerin göz önüne alındığını göstermeleri bakımından ilginçtir. "Tarihsel durum bir roman kişisi için yalnızca yeni bir varoluş durumu yaratmakla kalmamalı, tarih kendisinde anlaşılmalı ve varoluş durumu olarak çözümlenmelidir."⁹ Kundera için kahramanın temel niteliği, kendisini oluşturan koşulları bünyesinde taşımasıdır. Okuyucu, onun aracılığıyla yaşanan ya da yaşanmış tarihsel durumu kavrayabilmelidir. Kundera'nın, roman kişisi olarak kurmaca kişileri seçtiğini vurgulamak gerekir. Onun açısından önemli olan, roman kişilerinin mutlaka yaşamış olmaları değil, yaşanması olanaklı olanı yansıtabilmeleridir. Kundera'nın çizdiği bu tablo, bize burada tarihsel roman kişinin işlevinin ne olduğu konusunda tartışmayı bir başka yöne çekme olanağı da vermektedir aynı zamanda.

Buraya kadar olan bölümde tarihsel romanın, Scott'tan bugüne değin uzanan oluşum ve gelişim süreci içerisinde kahramanlarını gerçekten yaşamış tarihsel kişiliklerden seçme yerine, kurmaca roman kişileri oluşturmayı yeğlediğini ortaya koymaya çalıştık. Tarihsel roman kişilerinin kurgulanmasında yazar için sorun oluşturan bir diğer önemli nokta da tip ve karakter arasında bir seçim yapma zorunluluğudur. İşte tam da bu noktada şöyle bir soru sorulabilir. Tarihsel roman kişileri için bir tip-karakter ayrımı söz konusu olabilir mi? Sorunun açıklığa kavuşması için bu iki kavramı biraz açmak gerekebilir. Murat Belge bu iki kavram arasındaki farklılığı şöyle açıklamaktadır; "iki kavram arasında aşağı yukarı şöyle bir ayrım yapıldığı söylenebilir; tip, bireysel özelliklerinden, yani çeşitli huyları, davranışları, duygulanış ve düşünüş biçimleri, içsel gelişim ve değişimlerden pek fazla söz edilmeyip, daha çok dıştan görünüşüyle ele alınan, nesnel şekilde gösterilen, benzerlerinin temsilciliğini yapabilmek için genel niteliklerle donatılmış, öncelikle toplumsal gerçekliğin bir kesitini yansıtan, ve -iddiaya göre- bu arada kendi hayatını yaşamaya pek fırsat bulamayan kişidir. Karakter de bunun karşısı oluyor şüphesiz. Toplumsal gerçeklikleri yansıtsa da ilkin kendi hayatını yaşayan, olumlu ya da olumsuz yönde gelişen, psikolojik yaşantısına ve öznelliğine öncelik tanınarak anlatılan, karmaşık yapılı kişi diye kabataslak tanımlayabiliriz "karakter"i de."¹⁰ Tarihsel romanın daha çok olaylar üzerinde yoğunlaştığını göz

⁹ Milan Kundera: "Roman Sanatı Üzerine Bir Konuşma", *20. Yüzyıl Edebiyat Sanatı*, Prof.Dr. Hüseyin Salihoglu (Yay.), Ankara 1995, s. 414.

¹⁰ Murat Belge: "Çeşitli Açılardan Roman Kişisi", *Edebiyat Yazıları*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Aralık 1994, s. 20-21.

önünde bulundurduğumuzda, doğal olarak ilk bakışta yazarın tercihini tipten yana koymasını anlayışla karşılayabiliriz. Hatta tarihsel roman söz konusu olduğunda, roman kişilerinin olayların ya da olguların açıklanmasına uygun roller üstlenmelerinin veya roman kişisinin bireysel gelişiminden çok, onu var eden olay ya da olguların ortaya konulmasının daha mantıklı olduğu düşünülebilir. Belge aslında öyle bir karşıtlığın çok belirleyici çizgilerinin olamayacağını, daha doğrusu olmaması gerektiğini savunmaktadır. Ona göre edebiyat bir çoğaltma değil yaratma işidir. Bir yazar tipik olanı yansıtırken bireysel olanı, yani onu bir karakter olarak algılayabileceğimiz bir yönüyle de yansıtılabilmelidir. Belge bu bağlamda en tipik kişiliklerin bile bireysel yönünün olabileceği, olması gerektiği düşüncesindedir. Belge bu düşüncelerini Molière örneğiyle temellendirir. “Yazar, başka yazarlardan edindiği hazır gereçlerle iş yapmamalıdır, somut hayat gözlemlerine dayanarak bizim yaşantımızı da derinleştirmeli, tazelemelidir. Bu arada zamana, tarih içinde önceliğe de dikkat etmeliyiz şüphesiz. Molière’nin cimrisinden belki bin tanesinin sonradan türemesi, Harpagon’u klişeleştirmez. Aynı şekilde, Molière’den sonra çoğaltılan bu sürüyle cimri tipi, Balzac’ın Eugenie Grandet’nin babasında, özgün bir cimri yaratmasını engellememiştir. Tefeci Gobsek ise bambaşka bir insandır. Yani, büyük yazarın yarattığı, aynı özelliği paylaşan iki tip bile, birbirinden kesinlikle ayrılacak kadar koruyabiliyorlar bireyliklerini.”¹¹ Belge, burada kuşkusuz doğrudan tarihsel roman kişisinden değil genel olarak roman kişisinden söz etmektedir. Ancak alıntıladığımız bu düşünceler tarihsel roman kişisi için de aynı oranda geçerlidir. Çünkü tarihsel roman kahramanları çoğunlukla genel nitelikleri açısından önceden bilinen kişilerdir. Belki romancı kurmaca roman kişileri yaratarak, önceden bilinme olgusunu bir ölçüde aşmaya çalışır, ama bu kez de onları oluşturan tarihsel-toplumsal gerçeklikle karşı karşıya gelir. Belge’nin düşünceleri işte bu noktada önem kazanmaktadır. Romancının yaşanmış tarihsel gerçekliğe değişik bir bakış açısı ya da renklilik kazandırabilmesi belki de bu yolla olanaklı hale gelecektir. Yani hem roman kişisinin toplumsal boyutunu -tarihsel roman yazarının hedeflediği de budur aslında- hem de bu toplumsal boyutun dışına taşan bireysel boyutunu sergileyebilecektir. Ülkemizde tarihsel romanla ilgili en kapsamlı çalışmalardan birini yapan Sadık Kemal Tural ise tip yaratmanın tarihsel romanın bir görevi olduğunu savunur. Ona göre, tarihsel roman insan ümitlerinin geleceğe yöneltilmesine aracılık etmelidir. Tarihsel roman yazarı da roman kişilerini oluştururken, bu işlevi hep göz önünde bulundurmalıdır. Tural bu işlevin özellikle belgelere dayanmayan, yani kurmaca kişiler aracılığıyla daha iyi yerine

¹¹ Murat Belge: a.g.y. s.23.

getirileceği görüşündedir. "Vesikanın sustuğu yerde müphemiyetin koynuna sanatkârane büyü ile girip Kürşad, Balçar-Afşın gibi tipleri aramıza getirmek yazarın hakkıdır. Bu noktayı tarihten ayrılmak değil, tarihi tamamlamaya çalışmak şeklinde değerlendiriyoruz."¹²

Herhangi bir ideolojiye angaje olmuş tarihsel romanlarda da karakterden çok tip söz konusudur. Nasyonal sosyalist tarihsel romanlarda karşılaştığımız roman kişileri bireysel nitelikleri ve gelişimlerinden çok, bir ideolojinin genel niteliklerine bürünmüş bir biçimde okuyucunun karşısına çıkarlar. Bu tipler gerçek bir "kahraman"dır ve her zaman karşılarına çıkan güçlüklerin üstesinden gelmeyi başarırlar.¹³ Türk edebiyatında da bu durum bir çok tarihsel romanda belirgin bir biçimde kendini gösterir. Örneğin *Atsız*'ın tarihsel romanlarında, özellikle başkişilerin hemen tamamının pozitif değerler açısından ortak özellikleri vardır. Bu nedenle hemen hepsi kuramsal açıdan "tip" kapsamına girerler. Buna karşılık karşı güçler de yine "tip" bağlamında olumsuz niteliklerle donatılmışlardır. Bu durum tarihsel romanın, ideolojik görüşlerin ve tarih bilincinin aktarılmasına uygun bir yapıya sahip oluşuyla açıklanabilir.

Tarihsel roman yazarı açısından sorun oluşturan bir diğer nokta da, tarihsel roman kişilerinin iç dünyasının yansıtılmasında ortaya çıkmaktadır. Tural, bu bağlamda tarihsel romanın ruh tahlillerine çok az imkân veren bir tür olduğunu ileri sürmekte ve bu görüşüne gerekçe olarak ayrıntıları vermeye yarayacak çok az belge olmasından dolayı, tarihsel romanın iç gözleme uygun olmamasını göstermektedir.¹⁴ Tural'ın görüşleri, onun, tarihsel roman yazarının tipe öncelik vermesini bir gereklilik olarak gördüğü şeklinde yorumlanabilir. Tarihsel romanın sanatsal yaratıcılık açısından diğer roman türlerine nazaran daha kısır bir alan olduğu kuramsal açıdan bir gerçektir. Daha önce de dile getirildiği gibi, çok bilinen tarihsel bir kişiliğin ya da kişiliklerin konu edildiği bir romanda, yazarın hareket alanının sınırlı olduğunu kabul etmek gerekir. Tarihsel romanla tarihçi arasındaki en önemli farkın, tarihsel roman yazarının belgelerin bıraktığı boşlukları kendi hayal gücü aracılığıyla doldurması ve bu noktada tarihçinin uyması gereken nesnel ölçütlere çok katı bir biçimde uyma zorunluluğunun bulunmaması olduğunu vurgulamıştık. Ancak yine de bu konuyla ilgili olarak cevaplanması gereken birçok soru ortaya çıkmaktadır. Bu

¹² Sadık Kemal Tural: "Tarihi Roman ve *Atsız*'ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler", *Zamanın Elinden Tutmak*, Ötüken 1992 İstanbul, s. 226

¹³ Bkz. Hugo Aust: a.g.y s.133.

¹⁴ Sadık Kemal Tural: a.g.y s. 227.

soruları kısaca şöyle formüle edebiliriz; eğer tarihsel roman yazarı belgelerin sustuğu yerde kendi hayal gücünü kullanarak tarihsel tipler yaratma hakkına sahipse, aynı şeyin, roman kişilerinin iç dünyalarının yansıtılmasında da geçerli olması gerekmez mi? Tarihsel belgelerden yazarın ele alacağı tarihsel kişiliklerin ruhsal durumlarını ortaya koyacak bazı ipuçları çıkarılamaz mı? Yazarın kendi düşünce dünyasını belgelerden daha fazla ön plana alması ve bilinen bir tarihsel kişiliği değişik bir bakış açısından yeniden işlemesi olanaksız mıdır? Bu durumda ortaya çıkan yapının tarihsel roman olma niteliği kaybolur mu? Konuya bir başka açıdan yaklaşırsak, çok kesin belgelere dayanmayan ve çok az bilinen veya bilinmeyen bir zaman dilimini işlemesi öngörülen bir tarihsel romanda, olay örgüsü roman kişilerinin iç dünyaları aracılığıyla şekillendirilemez mi? Bu sorular yumağı kuşkusuz daha da genişletilebilir; ancak bu türden sorulara herkesin üzerinde birleşeceği karşılıklar bulmak pek olanaklı görünmemektedir. Nitekim hem tarihsel roman olma niteliği taşıyan hem de yoğun ruhsal tablolar içeren birçok yapıt vardır. Türk romanında da bunun birçok örneğini görmek olanaklıdır. Örneğin Kemal Tahir'in 1926 İzmir Suikastı'nı konu edindiği ünlü tarihsel romanı *Kurt Kanunu* son derece yoğun ruhsal tablolar içermektedir. Yazar, suikast suçlamasıyla sürekli olarak aranan İttihat ve Terakki Partisi üyelerinin içinde bulunduğu ruhsal durumu oldukça ustaca ve ayrıntılı bir biçimde ele alır. Romanın başkişisi Kara Kemal ve arkadaşlarının yaşadığı iç çatışmalar ve gerilim, roman boyunca olay örgüsünü sürükleyici bir işlev üstlenir. Yine aynı romanda tanıdığımız ve Fethi Naci'nin "muhteşem"¹⁵ diye nitelendirdiği *Emin Efendi* tiplemesi, yaşadığı iç hesaplaşma aracılığıyla son derece etkili ve önemli bir roman kişisi olma niteliği kazanmıştır.

Sonuç olarak tarihsel roman kurgusu içerisinde kişilerin, üstlenmiş olduğu işlev göz önünde bulundurulduğunda, diğer roman türlerine oranla daha az önemli oldukları bir gerçektir; ancak tarihsel bir arka plan üzerinde kurgulanmış olmaları nedeniyle, diğer roman türlerinin figürleriyle karşılaştırıldığında olumlu-olumsuz daha çok tepki aldıklarını da unutmamak gerekir. Bu tepkiler tarihsel romanın popüleritesinin bir kanıtı olarak da görülebilir. Çalışmanın ulaştığı bir diğer önemli sonuç da şudur; bütün bu kuramsal ölçütlere rağmen yazar bir sanatçı olarak hayal dünyasının veya yaratıcılığının bütün olanaklarını tarihsel romanın -edebiyatın bütün alanlarında olduğu gibi- kurgulanmasında kullanır. Tarihsel roman kişilerinin

¹⁵ Fethi Naci: a.g.y. s. 26.

oluşturulmasında da bu durum kendisini gösterir. Aynı gerçek tarihsel kişiliklerin değişik yazarlar tarafından değişik biçimlerde roman örgülerine sokulmaları, başka bir deyişle birbirlerinden son derece farklı biçimlerde yansıtılmaları bu bağlamda değerlendirilebilir.

Summary:

This paper includes the problem of the "character by historical roman". Various views of this problem is examined.

